

Miloslav Jenšik

Červené máky na Monte Cassinu

BYL TO VERDUN DRUHÉ
SVĚTOVÉ VÁLKY?

EDICE
C
MAGNETKA

NAKLADATELSTVÍ
SVOVOA

Miloslav Jenšík

Červené máky na Monte Cassinu

BYL TO VERDUN DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY?

NAKLADATELSTVÍ EPOCHA
PRAŽSKÁ VYDAVATELSKÁ SPOLEČNOST

Ediční rada Edice Magnetka:

prof. PhDr. Robert Kvaček, CSc., (FF UK, Technická univerzita Liberec)

doc. PhDr. Jan Halada, CSc. (FSV UK, Institut komunikačních studií)

prof. PhDr. Radek Fukala, Ph. D. (Univerzita Hradec Králové)

PhDr. Miloslav Martínek, CSc.

JUDr. František Čermák

Copyright © Miloslav Jenšík, 2014

Czech edition © Nakladatelství Epoque, Pražská vydavatelská společnost, 2014

ISBN 978-80-7425-224-2 (Nakladatelství Epoque)

ISBN 978-80-7250-672-9 (Pražská vydavatelská společnost)

Obsah

ÚVODEM	7
KAPITOLA PRVNÍ	
Zatraceně tvrdý podbřišek Evropy	12
KAPITOLA DRUHÁ	
Pilíře dokonale zabezpečené obrany	29
KAPITOLA TŘETÍ	
Tři marné zteče Klášterní hory	51
KAPITOLA ČTVRTÁ	
„Ještě se budete bít o Polsko!“	66
KAPITOLA PÁTÁ	
Krajina a lidé po bitvě	86
PRAMENY A LITERATURA	106
O AUTOROVI	108

ÚVODEM

Krajina zakončená vysokými sněžnými horami a vesničkami a hrady na blízkých kopcích působila krásným, ponurým dojmem...

Celé okolí Cassina bylo mrazivou, větrnou směsicí bláta. Nad horami visely těžké, černé mraky, ze kterých se několikrát denně lily proudy vody, proměňovaly cesty v potoky, tábory v zimomřivá bahníka. Od rána do večera a od večera do rána hřměla dělostřelecká palba...

Situace nebyla tak jednoduchá, jak se zdálo při pohledu na mapu. Podle ní jakoby Cassino bylo možno obejít nebo vzít jedním rozhodným útokem. Ale čím víc se člověk blížil, tím byly hory vyšší, bláto hlubší a vojáci zarostlejší. Podél cest byly kostry vesnic a městeček. Každé městečko sedělo na vrcholu kopce, seskupené kolem středověkého hradu, a jeho podzemí bylo protkáno klenutými chodbami. Každá silnice byla sevřená do úzkého údolí a přesakovala řadu potoků a říček narychlo postavenými mosty. Všude byl nějaký hrob s dřevěným křížem, všude stopy urputných bojů. A pak jsme tím dlouhým klikatým údolím dojeli až na dohled Cassina. Trčelo na pahorku, občas na ně zasvítila slunce, a za ním, na černém kopci, trosky neblahého kláštera. Sotva se vůz objevil na silnici nedaleko křižovatky, zahvízdalo to vzduchem a první granát se posadil do samého středu. Němci byli na silnici dobře zastřílení. Měli svá těžká děla na horských hřebenech za klášterem, a ta byla prvním klíčem k situaci v tomto prostoru.

Dokud nebyla tato děla umlčena, zůstávalo Cassino nedostižným cílem. Spojenci se proto pokusili o obchvat z východu, a skutečně pronikli do Cassina, do jeho prvních domů, a na Monte Cairo a vrchy sousedící s nepřátelskými postaveními. Nově dobytý úsek však byl těžko přístupný pěšinami přes hory, jež byly neustále pod palbou, a zásobování bylo možné jen pomocí mezků – klíč k situaci číslo dvě. K úspěšnému útoku na německá děla bylo třeba víc lidí, víc zásob,

víc střeliva, ale větší přísun byl za takových okolností neproveditelný. Jeho zesílení záviselo zase na umlčení těch německých děl. Začarovaný kruh.

Takové tedy bylo pověstné Cassino... Klášter byl zničen, ale Němci v něm zůstali. Památky byly sice odneseny mnichy do bezpečí – ale z památných zdí zůstaly jen vypálené sutiny...

Jiří Mucha,
Oheň proti ohni

Syn světoznámého českého malíře, grafika a návrháře Alfonse Muchy – krále evropské secese na poli užité grafiky, šperku, nábytku a dekorativního umění, zejména tvorby plakátů – se po listopadu 1989 stal předsedou československého PEN klubu. K tomuto prestižnímu postavení došel dlouhou a často strastiplnou cestou od studií medicíny a filozofie přes službu v zahraničním vojsku ve Francii a po jejím pádu ve Velké Británii, přes putování válečného zpravodaje BBC po bojištích v severní Africe, na Blízkém východě, v Barmě a Číně, v Itálii a ve Francii, novinářskou činnost v osvobozené vlasti a věznění v totalitě padesátých let až k literární a překladatelské tvorbě, ztížené v období po vpádu sovětských vojsk neustálým špehováním a diskriminací.

Po skončení druhé světové války a návratu do vlasti shrnul Jiří Mucha své frontové reportáže v knize *Oheň proti ohni*; z její italské kapitoly je vyňat citát v záhlaví těchto stránek.

Kolik se kdy odehrálo bitev, k nimž by se vracela taková hromada knih, jako k několikaměsíčním bojům o Klášterní vrch na jihovýchod od Říma? Ne náhodou je jeho dobývání tak často přirovnáváno k verdunskému „mlýnku na maso“. Verdun, staré město s pevností ze 17. století na řece Maase v severovýchodní Francii se za první světové války zapsalo do světových dějin nelidskými řežemi muže proti muži a nekonečnými vlnami nesmyslných, bezhlavých ztečí, které kosila kulometná palba.

Ještě dnes stačí pouze vyslovit to jméno a je to, jako když se řekne Stalingrad – nebo Monte Cassino... Do letopisů války, od jejíchž prvních výstřelů už uplynulo sto let, na té samé frontě jako Verdun a prakticky i ve stejném čase se však zapsala také kampaň snad méně proslulá, nicméně stejně krvavá, stejně vleklá a v mnohém

ještě podobnější dobývání Monte Cassina: bitva na Sommě. První shoda: podobně jako ve druhé světové válce v Itálii, také víc než čtvrt století předtím se na Sommě Spojenci nebránili, ale útočili. Francouzi a Britové si krajinu podél řeky toho jména zvolili za dějiště letní ofenzívy, která se měla stát hlavním tažením roku 1916. Operace, pečlivě připravovaná po celé jaro, měla za úkol ve čtyřicet kilometrů širokém pásmu hlavního náporu prolomit frontu a ovládnout dopravní uzly v Cambrai, Maubeuge a Valenciennes.

A nelze přehlédnout ani další a podstatnější podobnost s Monte Cassinem: dohodová vojska shromáždila k útoku výrazně větší počty divizí, dělostřeleckých baterií a podpůrných letadel, než jí v dané chvíli mohli postavit do cesty Němci. Ti je však očekávali ve znamenitě vybudovaných a osazených obranných postaveních. Po sedmidenní palebné přípravě vyrazilo zrána 1. července 1916 do útoku dvě stě tisíc mužů. První den se zdál slibovat úspěch. Na jeho konci měla francouzská pěchota za zády dvě dobytá zákopová pásma nepřítelů a probíla se do hloubky pěti až šesti kilometrů jeho obrany; Britové na sousedním úseku postoupili o dva až tři kilometry. Jenže tyto zisky zaplatili Spojenci dvaceti tisíci padlými a zraněnými. A když pak přišel první německý protiúder a po něm následovaly další, mohutná útočná operace, která měla během dvou tří dnů pronikavě změnit mapu bojiště a ověřit své vojevůdce vavřínem, postupně uvízla v patu nekonečného ztracení a znovunabývání zákopů. Jednou měli vrch ti a podruhé oni, obě strany však stále znovu platily strašlivou daň krve. A zítra, pozítří, za týden se karta zase obrátila...

Červenec ani srpen rozhodnutí nepřinesly. S babím létem Spojenci zvýšili tlak. Když 15. září Britové poprvé v dějinách válek nasadili do útoku i tanky, zaskočení Němci zakolísali a kvapně vyklidili řadu opěrných bodů, které předtím úspěšně bránili. Opotřebovací boj se ale rychle vrátil do vyježděných kolejí. Poté, co na konci listopadu zimní počasí zmrazilo aktivitu obou stran, mohli Francouzi a Britové trpce konstatovat, že v rozpětí zhruba pětaticet kilometrů zcela zpustošené krajiny se za pět měsíců posunuli o pouhých deset kilometrů vpřed. Ten věru zanedbatelný úspěch zaplatili osmi sty tisíci ztracených vojáků proti pěti stům čtyřiceti tisícům z boje vyražených nepřátel...

Zhruba po stejně dlouhou dobu se roku 1944 Spojenci marně pokoušeli dobýt cassinský hřeben, uzlový bod dvou propojených německých obranných linií, stojících v cestě jejich postupu k Římu. Generálové a štábní důstojníci, kteří prošli první světovou válkou, si tam najednou připadali, jako kdyby je nějaký stroj času přenesl o tři desetiletí zpět proti proudu času. „Místo svedení manévrové bitvy se vojáci octli uprostřed scén jako vystřižených ze západní fronty let 1916–1917. Terén vrhl boj zpět do věku před mechanizací. Hory střední Itálie a počasí se spikly, aby učinily techniku, například tanky, téměř nepoužitelnou. Jedna výkonná mula se cenila víc než tucet tanků a obrovská převaha Spojenců v počtu děl a letadel měla jen zřídkakdy rozhodující vliv a často byla spíše přítěží,“ napsal Mathew Parker, anglický autor knihy *Monte Cassino, historie nejtěžší bitvy druhé světové války*. Zaznamenal v ní i to, že generálmajora Francise „Gertieho“ Tukera, anglického velitele 4. indické pěší divize, která utrpěla těžké ztráty ve dvou neúspěšných útocích na Klášterní vrch, šokovala „podivná posedlost v myslích britských velitelů, kteří pokoušeli sílu nepřítele, místo aby využívali jeho slabin... Marnost bušení do nejsilnějšího bodu je v nejkrajnější míře vidět v bitvě u Cassina, kde byli vojáci znovu a znovu vrháni proti horskému postavení, které již po staletí odolávalo útokům z jihu a které bylo v roce 1944 nejen nejsilnější pozici v Itálii, ale bylo bráněno výkvětem německých jednotek na tomto bojišti.“

Ne nadarmo se říká, že po bitvě je každý generálem. Přesto: kritických poznámek o montecassinské kampani najdeme v literatuře o druhé světové válce bezpočet a žádné z nich nelze upřít někdy veliký kus, někdy alespoň střípek pravdy. Už roku 1948 vyšla v Londýně kniha britského historika J. F. C. Fullera *Druhá světová válka*, označující dobývání Monte Cassina za tažení „svým nedostatkem strategického smyslu a taktické představitosti ve vojenských dějinách jedinečné.“ Poslední slova ale zjevně nadsazují – vždyť dějiny válečného umění se ukrutně zpackanými operacemi jen hemží.

Se souhrnnou charakteristikou Jaroslava Hrbka, předčasně zesnulého českého historika druhé světové války, se však rozhodně tak snadno vypořádat nelze; každé slovo v ní má svou váhu: „Jestliže spojenecké velení útočilo trvale v prostoru Monte Cassina,

vědělo velmi dobře, že se jedná o ústřední bod německé obrany na Gustavově linii a že německé jednotky mají rozkaz bránit tuto linii do posledního muže. Přesto se v naprostém rozporu s vojenskou logikou pokoušelo prorazit právě v nejsilnějším místě. Z tohoto pohledu se zejména druhá a třetí bitva o Monte Cassino jeví jako zcela zbytečně masakry, které nemohly vést a také nevedly ke kýženému cíli.“ Na Hrbkovy věty jako kdyby přímo navazovaly poslední řádky úvodního slova Parkerovy knihy: „Jak bitva pokračovala, stávala se víc politickou, symbolickou a osobní. A když se zvýšily sázky, žádali po dalších a dalších vojácích, aby se vrhli na prakticky nedobytné německé pozice. Monte Cassino je příběhem neschopnosti, arogance a politikaření, vykoupených za strašnou cenu statečnosti, obětavosti a lidskosti obyčejných vojáků.“

Chtělo by se ty příkré věty vyvrátit nebo alespoň trochu otupit jejich ostří. Ale jak? Čím? Ani odstup sedmi desetiletí nezmírnil palčivou naléhavost otázek, který vyvolává příběh bitvy o cassinský horský hřeben a zejména o samotný Klášterní vrch. Otázek po příčinách i smyslu náletu, který proměnil benediktinské opatství, jedno z nejstarších ohnisek křesťanské kultury, v moře sutin; po strategické ceně desetitisíců zmařených lidských životů; po širších souvislostech smyslu celého toho krvavého střetnutí a podílu bitvy na konečném vítězství. Odpovědi se snaží najít i tato kniha.